

RELAȚII DINTRE PERSONALITATE ȘI PERFORMANȚĂ PROFESIONALĂ

Maria PLEȘCA, dr., conf. univ.

Summary

Article is a correlation study, which aim is to investigate the relationship between personality and performance in teaching academics. Starting from the literature, according to which academic intelligence and certain personality dimensions such as conscientiousness are predictors of professional success for many work activities, this study aims to investigate the predictive value of the two variables individual psychological.

Secvența de cercetare reprezintă un studiu care își propune ca obiectiv general să investigheze relațiile dintre personalitate și performanța în activitatea didactică a cadrelor didactice. Pornind de la constatările literaturii de specialitate [2, p.16; 4, pp. 199-212; 5, p.125], conform cărora, anumite dimensiuni de personalitate sunt predictorii ai succesului profesional pentru multe activități de muncă, studiul de față își propune să investigheze valoarea predictivă a celor două variabile psihologice individuale.

Resursele umane reprezintă premise esențiale ale dezvoltării și funcționării cu succes a organizațiilor contemporane. Cunoștințele, abilitățile, atitudinile, motivația, particularitățile individuale ale angajaților sunt cele care asigură organizațiilor fundamentul pentru obținerea eficienței. Schimbările la nivel economic, social, demografic, tehnologic generează un mediu extern dinamic și uneori dificil de anticipat pentru organizațiile contemporane. Flexibilitatea organizațiilor, capacitatea lor de a reacționa cu ușurință și într-o manieră eficientă și adaptativă la dinamica externă reprezintă o condiție esențială a obținerii succesului [1, p.28; 4, pp. 199-212].

Ipoteza cercetării: particularitățile de personalitate se constituie ca predictorii ai performanței profesionale a cadrelor didactice. Lotul a inclus 96 de cadre didactice. În scopul culegerii datelor s-au utilizat: Inventarul de personalitate, scala pentru evaluarea performanței profesionale a cadrelor didactice.

Personalitatea. Scoruri situate la limita superioară a mediei sau deasupra ei (55) sunt obținute la următoarele dimensiuni: agreabilitate (55,04), Conștiinciozitate (54,71), E2 Spirit gregar (54,85), O2 Deschidere spre estetică (56,54), A1 Încredere (55,45), A2 Onestitate (57,22), C1 Competență (56,16), C2 Ordine (55,10), C6 Deliberare (54,73), iar scoruri situate la limita inferioară a mediei sau dedesubtul ei (45), la următoarele dimensiuni: N Nevrotism (44,23), N1 Anxietate (45,17), N3 Depresie (42,72) și E5 Căutarea senzațiilor (44,03).

Performanța profesională. La dimensiunile performanței profesionale, scorurile medii variază între 3,80 (abilități pedagogice) și 4,50 (maturitate emoțională), toate situându-se deasupra scorului 3, ce reprezintă media teoretică a scalei de răspuns.

S-au identificat următoarele corelații statistice semnificative:

- dimensiunea Cunoștințe de specialitate corelează pozitiv cu E3 Asertivitate ($r=0,187$, $p=0,012$) și E4 Activism ($r=0,154$, $p=0,040$) și negativ cu A4 Compliantă ($r=-0,177$, $p=0,018$);
- dimensiunea Flexibilitate cognitivă corelează pozitiv cu E3 Asertivitate ($r=0,218$, $p=0,032$);
- dimensiunea Abilități de comunicare corelează pozitiv cu E3 Asertivitate ($r=0,160$, $p=0,003$) și C1 Competență ($r=0,152$, $p=0,042$);
- dimensiunea Abilități pedagogice corelează pozitiv cu E3 Asertivitate ($r=0,158$, $p=0,034$);
- dimensiunea Relaționare cu discipolii corelează pozitiv cu E Extraversie ($r=0,189$, $p=0,011$), E2 Spirit gregar ($r=0,160$, $p=0,032$), E3 Asertivitate ($r=0,200$, $p=0,007$) și O3 Deschidere spre sentimente ($r=0,172$, $p=0,021$);
- dimensiunea Maturitate emoțională corelează negativ cu N2 Furie-Ostilitate ($r=-0,242$, $p=0,001$);
- dimensiunea Tehnologie didactică corelează pozitiv cu C2 Ordine ($r=0,204$, $p=0,006$);
- performanță profesională corelează pozitiv cu E3 Asertivitate ($r=0,191$, $p=0,010$);

- performanță profesională ponderată corelează pozitiv cu E3 Asertivitate ($r=0,198$, $p=0,008$).

Cel mai important predictor al performanței profesionale este factorul E3 Asertivitate, ce corelează pozitiv cu majoritatea dimensiunilor performanței profesionale și cu scorul total. Ea reprezintă o fațetă a Extraversiei, iar unele studii arată că pe dimensiunea extraversie-introversie, extraversia este considerată ca fiind un atribut pozitiv al profesorului [1, p.128]. Asertivitatea este compatibilă cu rolul de „manager” pe care îl deține profesorul în clasă.

Și alți indici ai Extraversiei se asociază semnificativ cu dimensiuni ale performanței didactice. Persoanele extraverte preferă posturi de muncă în care sarcinile presupun o stimulare cognitivă mai mare, un ritm alert al derulării sarcinilor, recompense intrinseci și extrinseci [3, p.92]. Profesia didactică oferă o astfel de stimulare intelectuală, nu numai pentru proiectarea și organizarea activității didactice, ci și pentru activitatea de cercetare sau pentru cea administrativă. De asemenea, complexitatea activității pe care o presupune postul didactic și absența monotoniei în muncă reprezintă stimularea de care au nevoie extravertii.

Cunoștințele de specialitate ale profesorului reprezintă unul din aspectele esențiale ale activității didactice, asociat adesea cu succesul în acest domeniu [4, p.201]. Dinamica și evoluția cunoașterii științifice impun un ritm accelerat de reactualizare a bazei de cunoștințe, mai ales în domeniul educației, care, prin activitatea de cercetare desfășurată, contribuie tocmai la progresul cunoașterii. Perfecționarea și educația profesională continuă, de-a lungul întregii cariere, sunt cerințe pe care trebuie să le satisfacă toți profesioniștii, indiferent de domeniul lor de activitate. Acest lucru este valabil cu atât mai mult în cazul cadrelor didactice [2, pp.88-121]. Actualizarea continuă a bazei de cunoștințe de specialitate presupune o motivație pentru studiu, o preocupare permanentă și de durată, o nevoie de stimulare, reevaluarea informațiilor deja existente, integrarea altora noi, o analiză critică ce permite formularea unui viziuni proprii în raport cu noi descoperiri. O bază dezvoltată de cunoștințe de specialitate, dar și din domenii conexe îi permite profesorului să ofere o perspectivă coerentă asupra disciplinei predate, să conecteze informația de ordin științific cu aspectele pragmatice ale realității cotidiene [2, p.142].

Corelația negativă dintre factorii A4 Compliantă și Cunoștințele de specialitate poate fi explicată prin faptul că elaborarea, consolidarea și actualizarea unei baze de cunoștințe presupune un grad mai mic de conformism, de supunere la uniformizare. Cunoștințele de specialitate sunt sistematizate, integrate într-un ansamblu coerent, iar selecția lor presupune utilizarea unui filtru personal, gândire critică, independentă.

Flexibilitatea cognitivă, abilitățile de comunicare și abilitățile pedagogice corelează pozitiv cu E3 Asertivitate. Profesorii asertivi sunt percepuți de către discipoli ca buni organizatori ai conținuturilor predate, ca fiind capabili să furnizeze informațiile într-o manieră logică, structurată, ca exprimându-se clar, coerent, cu ușurință, ca adaptându-se în procesul de comunicare la nivelul de înțelegere a interlocutorului.

Dimensiunea Abilități de comunicare corelează pozitiv cu ($r=0,160$, $p=0,003$) și C1 Competența ($r=0,152$, $p=0,042$). Încrederea în propriile forțe, în capacitatea de a face față diferitelor dificultăți, resimțirea faptului de a fi eficient, bine pregătit conferă persoanei siguranță de sine și se pot asocia cu o stimă de sine foarte mare. Aceste caracteristici pot face persoana să fie mai puțin centrată pe ea însăși, ceea ce duce la o disponibilitate crescută pentru a fi atent la celălalt. Comunicarea presupune a fi în relație, a fi receptiv, a ști să ascuți, a fi atent la interlocutor.

Dimensiunea Relaționare corelează pozitiv cu E Extraversie ($r=0,189$, $p=0,011$), E2 Spirit gregar ($r=0,160$, $p=0,032$), E3 Asertivitate ($r=0,200$, $p=0,007$) și O3 Deschidere spre sentimente ($r=0,172$, $p=0,021$). Orientarea către lumea externă, preferința pentru compania celorlalți, comportamentul dominant la nivel social facilitează stabilirea raporturilor interpersonale. La aceste caracteristici se adaugă un alt aspect cu impact asupra relațiilor cu ceilalți: înțelegerea și acceptarea emoțiilor și sentimentelor proprii și ale celor din jur. Deschiderea spre sentimente presupune o viață afectivă variată și intensă. Recunoașterea și validarea emoțiilor, integrarea lor firească în experiențele de viață sunt calități importante ale unei relații autentice între oameni. Acestea sunt premise pentru a considera că în reușita activității didactice, inteligența emoțională

joacă un rol important. Emoțiile și reglarea emoțională au impact asupra activității didactice. Profesorii consideră că reglarea propriilor emoții optimizează eficiența predării, această reglare fiind consistentă cu imaginea ideală a profesorului din perspectiva funcționării emoționale [5, p.12].

Dimensiunea Maturitate emoțională corelează negativ cu N2 Furie-Ostilitate ($r = -0,242$, $p = 0,001$). Cadrele didactice care resimt, în mică măsură, emoții negative, furie, care arată amabilitate sunt percepute ca fiind calme, echilibrate în reacții, ca neexprimând comportamente agresive în situații de frustrare. Sunt persoane care își expun opiniile calm și hotărât și sunt caracterizate ca fiind constante în atitudine și opinii, au o toleranță mai mare la situații deranjante și le pot aborda într-o manieră calmă. Profesorii care resimt în, mică măsură, emoții negative nu sunt deranjați atunci când sunt întrerupți și nu reacționează emoțional puternic atunci când sunt contrași de către discipoli. Sunt capabili să rezolve disputele cu calm și sunt percepuți ca fiind maturi din punct de vedere al reactivității emoționale. Corelația celor două variabile ar putea fi mai intensă, dacă ținem cont de existența valorilor extreme înregistrate la dimensiunea Maturitate emoțională, plasate în zona inferioară a distribuției.

Dimensiunea Tehnologie didactică corelează pozitiv cu C2 Ordine ($r = 0,204$, $p = 0,006$). Fațeta C2 Ordine a factorului Conștiințiozitate corelează moderat, pozitiv și semnificativ cu dimensiunea Tehnologie didactică a performanței profesionale. Explicația constă în faptul că persoanele bine organizate și cărora le place să păstreze ordinea în lucruri obțin performanțe mai ridicate la nivelul aspectelor metodice, didactice ale activității profesionale. Didactica presupune organizare, respectarea anumitor regularități, o anumită coerență în abordarea activității de predare-învățare, aspecte compatibile cu domeniul fațetei Ordine a factorului Conștiințiozitate.

Concluzii

- În privința personalității, în general, profesorii pot fi descriși ca persoane stabile emoțional, agreabile în relațiile cu ceilalți, conștiințioase. Aceste caracteristici sunt consistente cu modurile în care este descris profesorul în literatura de specialitate.

- Există relații semnificative, dar slabe între diferite fațete ale personalității și dimensiuni ale performanței profesionale.

- E3 Asertivitate este singura fațetă a personalității asociată cu mai multe dimensiuni ale performanței didactice și cu performanța totală. Ea însă explică un procent aproape neglijabil din varianța performanței didactice, iar când variabila Relaționare cu discipolii este controlată, asertivitatea nu mai este asociată cu niciuna dintre dimensiunile performanței didactice.

- Conștiințiozitatea, contrar rezultatelor meta-analizelor, nu se asociază cu performanța didactică, însă fațete ale ei, precum C1 Competența și C2 Ordinea corelează slab, dar semnificativ cu dimensiuni ale performanței didactice. Acest lucru vine în sprijinul ideii că mai productivă, din punct de vedere științific și pragmatic, ar fi investigarea relațiilor dintre fațete ale personalității și diferite criterii, precum performanța profesională.

Bibliografie

1. Dumitru, I., *Personalitate – atitudini și valori*, Editura de Vest, Timiș oara, 2004.
2. Luca, M., *Personalitate și succes profesional*, Editura Universității Transilvania, Braș ov, 2003.
3. Landy, F. J., Conte, J. M., *Work in the 21st century. An introduction to industrial and organizational psychology* (3rd ed.), Hoboken, Wiley-Blackwell, 2010.
4. Laursen, P. F., The authentic teacher. In Beijaard, D., Meijer, P.C., Morine-Dershimer, G., Tillema, H. (eds.). *Teacher professional development in changing conditions* (pp. 199-212), Dordrecht, Springer, Kluwer Academic Publishers, 2012.
5. Matthews, G., Deary, I., Whiteman, M., *Psihologia personalității. Trăsături, cauze, consecințe*, Polirom, Iași, 2005.

